

Zitierhinweis

Jakl, Tomáš: Rezension über: Petr Majer / Zbyšek Ondřeka / Jan Saheb, Českoslovenští legionáři z Těšínska, Český Těšín: Muzeum Těšínska, 2018, in: Český časopis historický, 2020, 4, S. 1245-1247, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/a3a1778686f0417da7c0b2e8e9506752>

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

úvahu promítnout zmíněný fakt do podtitulu knihy. Koneckonců i legionáři byli „českými účastníky“ Velké války.

Samotná edice primárních zdrojů je pečlivě opatřena vysvětlujícími poznámkami pod čarou. Logicky se nabízí otázka, zda by nebylo prospěšné využít poznámkový aparát nejen k vysvětlení pojmů, ale také k odkazům na další zdroje, jež by dané téma blíže rozváděly. Tyto absentující odkazy však dostačujícím způsobem kompenzuje úvodní historiografická kapitola, jež čtenáři poslouží jako adekvátní přehled zdrojů k případnému dalšímu studiu tématu.

Publikaci vhodně doplňují dobové fotografie. Užitečnou pomůckou je také slovník rakousko-uherské vojenské terminologie. Obecně lze recenzovanou knihu hodnotit nejen jako solidní edici primárních pramenů, ale především jako užitečnou metodickou pomůcku pro studium vojenské každodennosti (nejen) let 1914–1918.

Ondřej Kolář

Petr MAJER – Zbyšek ONDŘEKA – Jan SAHEB

Českoslovenští legionáři z Těšínska

Český Těšín, Muzeum Těšínska 2018, 223 s. (ilustrace, fotografie, mapy, faksimile), ISBN 978-80-86696-50-8.

Bádání a publikování na téma československého zahraničního vojska prvního odboje probíhá uplynulá tři desetiletí v jedinečné situaci. Pět desetiletí mezi lety 1939 až 1989, s krátkými pauzami v letech 1945–1948 a v roce 1968, toto téma nejprve nacisté a poté komunisté uměle a násilně vytlačovali z historiografického provozu. Recenzovaná publikace tak kromě svého

tématu vypovídá také o době svého vzniku a obnovování přerušené historiografické kontinuity.

V roce 1992 inicioval generálmajor v. v. Rudolf Krzák, bývalý parašutista zvláštní skupiny D exilového ministerstva národní obrany v Londýně a účastník výsadkové operace SILICA, projekt vytváření soupisu československých legionářů.¹ Jako veterán druhé světové války tím chtěl vzdát čest bojovníkům prvního odboje, které on i jeho spolubojovníci cítili a ctili jako své vzory. Práce na soupisu, členěném podle okresů, paradoxně akcelerovalo ukončení činnosti okresních úřadů k 31. prosinci 2002, kdy jejich kompetence v rámci reformy veřejné správy převzaly zčásti krajské úřady, a většina jich byla svěřena obecním úřadům v obcích s rozšířenou působností. Volné finanční prostředky tak od roku 2000, kdy byla správní reforma zahájena, vynakládaly okresní úřady s perspektivou své nadcházející likvidace i na publikační činnost.

Toho dokázaly mnohé archivy, muzea i soukromí badatelé úspěšně využít. Jen do roku 2003 tak vzniklo 76 soupisů nejrozumnější kvalitativní úrovně, od strojopisných seznamů, určených pro interní potřebu, po výpravné několikavazkové publikace.² Publikování soupisů legionářů však pokračuje i nadále. Stále je nutné některé starší, příliš jednoduché soupisy ověřovat a rozšiřovat je po doplnění pra-

1 Prokop TOMEK, *Sto let od narození generálmajora v. v. Rudolfa Krzáka*, Historie a vojenství 63, 2014, č. 4, s. 72–81.

2 Jitka ZABLOUDILOVÁ, *O projektu zpracování soupisů československých legionářů v jednotlivých okresech České republiky*, Historie a vojenství 52, 2003, č. 1, s. 235–238.

menné základny. Některá významná území, zejména hlavní město Praha, však svůj soupis nadále postrádají.

Autoři recenzované publikace zvolili jiné – a pro jimi sledované teritorium vhodnější – kritérium. Nešťastný střet s Polskem o území Těšínska v roce 1919 byl řešen vojensky. To přineslo nejen zhoršení diplomatického postavení ČSR na pařížské mírové konferenci a zbytečnou zátěž ve vztazích mezi Polskem a Československem v meziválečném období, ale především rozdělení území mezi oba nástupnické státy. Dosavadní soupisy legionářů z Těšínska tak zahrnovaly pouze okresy, které od roku 1920 náležely Československu. Československý odboj však po celou dobu první světové války považoval Těšínsko, část české korunní země České Slezsko, respektive Rakouské Slezsko, za součást budoucího státního útvaru. Téžhož názoru byli i dobrovolníci z Těšínska, kteří vstupovali do československých legií. Publikace proto eviduje legionáře, kteří se narodili v obcích na celém území Těšínska v jeho historických hranicích.

Úvodní stať ředitele Muzea Těšínska, Zbyška Ondřeje, „Namísto úvodu – Legiovlak“ shrnuje dosavadní práce na dílčích soupisech k jednotlivým okresům Těšínska, vymezených hranicemi po roce 1920, a naznačuje i difference v připomínání minulosti mezi nynější českou a polskou částí území Těšínska. Komplikované správní a národnostní poměry sledovaného teritoria sleduje kapitola „Těšínsko před rokem 1918“. Kapitola „Formování zahraničního vojska a účast občanů z Těšínska v československých legiích“ pak přináší obecné pojednání o dobovém kontextu vzniku a působení exilové armády prvního československé-

ho odboje.

Následuje kapitola „Příběhy legionářů“, která obsahuje krátké biogramy legionářů Štěpána Bijoka z 9. čs. střeleckého pluku, Jaroslava Doležala ze 31. čs. střeleckého pluku, Antonína Heidricha z 1. čs. střeleckého pluku, Josefa Maňase ze 3. čs. střeleckého pluku, medika Josefa Mazurka, který se vrátil s ruskými legiemi, Františka Muroně ze 3. čs. střeleckého pluku, Václava Tvrzníka ze 33. čs. střeleckého pluku a Karla Urbánka ze 4. čs. střeleckého pluku (později sloužil u štábu 2. střelecké divize, nikoliv tedy ve 2. čs. střeleckém pluku, jak je uvedeno v knize). Část životopisů je doplněna obsáhlými citacemi z deníků, případně vzpomínkami blízkých. Biogramy obsahují nejen válečnou kariéru popisovaných osob, ale také a především jejich další poválečné osudy. Zmínění legionáři Jaroslav Doležal, Josef Maňas a Václav Tvrzník se sice na Těšínsku nenarodili, ale přivedlo je tam právě jejich poválečné působení.

Ediční poznámku k soupisu legionářů Těšínska obsahuje kapitola „Několik poznámek ke katalogu československých legionářů z Těšínska“. Vlastní soupis pak přináší kapitola „Katalog československých legionářů z Těšínska“. Autoři evidují 841 jmen, u kterých uvádějí datum a místo narození, povolání, datum a místo zajetí a hodnost v té době, datum a místo zařazení do legií, jednotku a první hodnost, datum ukončení služby, poslední jednotku a hodnost v té době. Jména jsou řazena abecedně podle obcí narození. Sestavování soupisu po tolika desetiletích je v podstatě nikdy nekončící řehole, což zmiňují i autoři, kteří předpokládají v budoucnu jeho další upřesnění a rozšíření. Můžeme pouze doplnit, že jejich pozornosti v recenzované publikaci

unikli pravděpodobně bratři, či bratřanci František Pežga a Karel Pežga, narození v Šenově v okrese Frýdek, kteří před první světovou válkou pracovali v Londýně jako číšníci. V roce 1917 vstoupili jako dobrovolníci do Britské armády britských ozbrojených sil a sloužili u Kulometného sboru.³

„Příloha“ obsahuje znění zákona č. 462/1919 Sb. o propůjčení služebních míst legionářům. Zařazení výkladového slovníčku v kapitole „Vysvětlení některých pojmů, použitých v publikaci“ je účelné jak kvůli zmíněnému padesátiletému informačnímu hiátu v publikování o této problematice, tak pro nyní již stoletý odstup od popisovaných reálií. Snad jen u hesla Velká říjnová revoluce by stálo za upřesnění, že přesun Československého sboru z Ruska na západní frontu Leninův převrat nezpomalil, ale naopak, bylo o něm rozhodnuto v jeho důsledku, respektive v důsledku Leninem uzavřeného příměří mezi poraženým Ruskem a Ústředními mocnostmi. Následují „Seznam pramenů a literatury“ a nezbytné rejstříky jmenný a místní. Publikace je doprovázena účelně vybraným obrazovým doprovodem, který zahrnuje dobové i současné fotografie, faksimile map, dobových dokumentů, pohlednic, plakátů či stránek z deníků.

Přes zmíněná drobná přehlédnutí je recenzovaná publikace příkladem kvalitního a seriózního zpracování soupisu československých legionářů na určitém teritoriu. Nepochybně najde široké uplatnění v oblasti užité historiografie: ve výuce dějepisu, zakotvené v místních reáliích,

v genealogickém bádání a pochopitelně v komemoraci. Historikům poslouží jako biografická příručka, základ pro pramenně podloženou statistiku, i jako upozornění na konkrétní regionální prameny osobní povahy. Doufejme, že autoři budou ve své náročné a potřebné práci pokračovat, a v budoucnu rozšíří svůj záběr i na legionáře, kteří se na Těšínsku sice nenarodili, ale svým působením se stali součástí jeho historie.

Tomáš Jakl

František ŠTVERÁK

Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa (1921–1992). Základní informace o ústředních orgánech a biografické údaje o vedoucích představitelích strany
Praha, Národní archiv 2018, 697 s.,
ISBN 978-80-7469-060-0.

V roce 2018 vydal Národní archiv v Praze druhé vydání díla *Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa (1921–1992)*. Ačkoli nebývá zvykem recenzovat druhá a další vydání téhož díla, v tomto případě je na místě učinit výjimku. O novém vydání uvádí autor, že je „opravené a rozšířené“ – a minimálně v tom druhém má naprostou pravdu. Již první vydání z roku 2010¹ bylo velmi užitečnou a mimořádně přínosnou příručkou pro historiky moderních a soudobých dějin, jak o tom svědčí ostatně i řada pozitivních recenzí.² Druhé vydání pak

3 Tomáš JAKL, *Hrdinové z Londýna: českoslovenští krajané ve Velké Británii v prvním odboji*, Vojenský historický ústav, Praha 2016, s. 205.

1 František ŠTVERÁK, *Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa (1921–1992): základní informace o ústředních orgánech a biografické údaje o vedoucích představitelích strany*, Praha 2010.

2 Pešek, Jan: Historický časopis 59, 2011, č. 3, s. 549–552; Pavlovič, Richard: Soudobé dě-